

HEMBYGDEN

Medlemsblad för
Upplands Väsby Hembygdsförening

Nr 4 December 2014
Årgång 43

Innehållsförteckning

Ordföranden har ordet	3
För nyinflyttade	5
Något om ”Sättrabranten” och ”Väsby Sjöstad” då och nu	7
Minns du Väsby	10
Hembygdsgårdens dag och föreningens 60-årsjubileum den 17 augusti	11
Tack från Lennart Hedlund	14
Ur Göran Strömbecks noteringar	15
Skomakaren på Vällsta och hans ättlingar	16
Almqvistaren	19
I backspegeln	20
Illustrerade ordspråk och talesätt	22
Fru Prostinnans huskurer	23
Några minnen från de 39 åren i Sollentuna-Ed	25
Nu är det jul igen	25
Grankuriositeter	27
Bland tomtar och troll	28
När björnen skulle fiska	30
Onämnbart	31
Julkorsord	32 - 33
Hyr lokal med atmosfär	34

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Utgivare: Kjerstin Björkman. Layout: Webmaster UVHBF

Där inget annat anges, har fotona tagits av Leif Welander

Tryck: Trycksmedjan AB. Tryckt med miljövänliga färg- och pappersval i 700 ex.

Ordföranden har ordet

Hösten är här, löven har singlat ner och vintertiden är ett faktum.

På Hembygdsgården är ett stort projekt inom vårdplanen genomfört.

Den allra äldsta byggnaden, visthusboden, har fått nya bjälkar i golvet och under arbetets gång har vi hittat en jordkällare med stenväggar.

Nu blir det ännu mer spännande för skolbarnen när man gå ner genom luckan i golvet och hamnar i en läskig källare. Se bilden nedan.

Hembygdsföreningen fick den 60-årspresent av kommunen som vi ville ha - el och belysning - i Magasinet!

Så nu kan vi sommartid ha tillfälliga utställningar där. Det skall bli spännande att se vad som blir den första utställningen.

För dig som är medlem sen länge kommer säkert ihåg att vi fick de vackra grindarna som idag sitter på sina stolpar och välkomnar alla som kommer. Någon illasinnad person hade tagit de tidigare grindarna. Vi har aldrig hört var de blev av.

Vi blev tyvärr inte förskonade vid detta jubileum heller; vårt enda Polhemslås, en gåva från vår första ordförande, stoppade någon på sig och det har inte kommit tillbaka.

Om någon av er som läser detta och vet var låset är, maila eller ring så att det kommer tillbaka till oss. Vi saknar klenoden.

Det är lite snopet när vi tycker att det skall vara fritt tillträde i husen att titta på föremålen vi har fått i gåva från någon som vill att föremålet skall ses och upplevas av många.

Att ta saker från ett hembygdsmuseum borde kännas mycket fel. Polhemslåset var registrerat i vårt föremålsregister.

Ja, det var lite smolk i bågaren det.

På vårt jubileum i övrigt måste jag berömma alla medlemmar som verkligen jobbade hårt denna dag.

Beröm också till publiken som kom, spelmansgruppen Roslagsvår, tre gamla riksspelmän och alla andra som gjorde jubileet till succé.

Du som var här den dagen och vill återuppliva lite av stämningen rekommenderar jag att gå in på vår hemsida, klicka vidare till fotoalbum och vidare till 2014, där finns många fina foton från jubileet.

Nu väntar vinter och så småningom sammanfattning av året och ett nytt år - 2015.

Jag önskar er alla en fin höst och vinter och välkomnar er att ta del av Hembygdsföreningens digra programutbud.

Kjerstin Björkman
ordförande

Trappan till "källarbålan" i visthusboden

Polhemslås

Öppet Hus i Advent

i Mangårdsbyggnaden på Hembygdsgården
söndagen den 6 december kl 13-15

Musikunderhållning

Glögg och pepparkakor serveras

Kaffe och lussebullar säljes

Fynda julsaker i Zamores stuga

Grötfest

i Ladugården, 28 december kl 18.30

Musikunderhållning

Gratislotteri

Endast medlemmar

Välkomna med anmälan till Inga Lisa Gustafsson
tfn 590 336 42 senast 20 december

Med i utskicket i detta nummer av medlemsbladet återfinner du inbetalningskort för årsavgiften 2015.

Årsavgiften för 2015 är 150:- per medlem.

Glöm inte att vid betalning ange ditt medlemsnummer! Detta finns på etiketten som sitter fäst på inbetalningsavin.

Tack för ditt stöd!

För nyinflyttade

För nya kommuninnevånare finns en tidning med diverse information om Upplands Väsby och dess utbud av kommunal service som heter Nyinflyttad.

De som är födda i Väsby eller har bott länge i kommunen kanske inte läser denna publikation så ofta, men det kan inte skada att ta del av vad Roland Storm skriver under vinjetten Hembygdsföreningen berättar:

2 500 år av nya invånare

De första nyinflyttade kom till Upplands Väsby för ungefär 2 500 år sedan. Då var här ett skärgårdslandskap eftersom havsnivån var 12 meter högre än idag. De första Väsbyborna bosatte sig utmed rullstensåsen och uppe på de högsta platserna i omgivningen.

Två av kommunens märkligaste fornminnen är från 500-talet - Runsa Fornborg och i dess omedelbara närhet finns en av Sveriges största skeppssättning.

Vikingar och runstenar

Under vikingatiden (800-1050 e Kr) var flera Väsbybor ute på äventyr. En av dem var Ragnvald, som reste med ett vikingafölje över Östersjön till Ryssland och vidare via

Kyrkstenen

floderna till Istanbul, där han blev chef för Kejsarens livgarde. Om honom kan man läsa på Kyrkstenen, en bit från Eds kyrka. På samma sten nämns orten Ed för första gången och på en annan runsten, Ladbroste-

nen vid Väsbyån, som på den tiden var en bred segelby för vikingarnas skepp, nämns orten Runby för första gången.

Upplands Väsby är en av tre kommuner i Sverige som har flest runstenar. Här finns 76 kända runristningar. Fresta kyrka är den plats i världen, där det finns flest runstenar på ett och samma ställe. Här finns hela eller delar av 15 runstenar.

Ed, Hammarby och Fresta

Eds kyrka

Väsby's äldsta byggnad är Eds kyrka, byggd i mitten av 1100-talet. Hammarby kyrka byggdes i slutet av 1100-talet och Fresta kyrka i början av 1200-talet.

Magnus Ladulås och Filip Röde Finvidsson av Runby

Hertig Magnus, senare Kung Magnus Ladulås, äger år 1269 mark i Runby. År 1276 står riddaren Filip Finvidsson, även kallad Filip Röde, i ägarlängden för gårdarna Övre och Nedre Runby i Eds socken. Filips son, Peter Filipsson blir Sveriges ärkebiskop 1332.

Filip Finvidsson var släkt med Heliga Birgittas far, riddaren, riksrådet och lagmannen Birger Persson (död 1327). Birger var en av Sveriges största jordägare. 1295 övertar han Övre och Nedre Runby från Filip Finvidsson. Birger Persson äger också Njursta, prästgården i Ed och 1296 byter Birger Persson bort Finsta i Norrtälje mot Skällnora (Sköldnora) gård i Fresta socken.

Heliga Birgittas födelseort – Fresta!

Heliga Birgitta föddes 1303. Enligt de påvliga akterna vid Heliga Birgittas helgonförklaring nämns hennes födelseort som ”in regno Swecie de civitate Frastad”.

Orten som åsyftas är med största sannolikhet Fresta socken. Sköldnora är således en betydligt mer sannolik födelseplats för Heliga Birgitta än Finsta som tidigare uppgivits. Finsta återköptes av Birger Persson först 1317, då Birgitta redan var gift.

Fler storgods och herrgårdar

Från medeltiden och ända in på 1900-talets början var orten en utpräglad jordbruksbygd. Först präglad av mindre gårdar och byar, men under 1600- och 1700-talen alltmer dominerad av storgods och herrgårdar. Ebba Brahe bygger Runsa slott på 1660-

Runsa Slott. Från verket Upplands herrgårdar från 1881, Klingspor & Schlegel.

Litografi av A Ney.

talet och Stora Wäsby säteri har varit i släkten de Geers ägo sedan 1668. Torsåkers ursprungliga huvudbyggnad tillkommer på 1670-talet. På Torsåker bor under några år i slutet av 1780-talet Gustav III:s mördare

Jacob Johan Anckarström. Hans bror, Gustaf Adolf, byter namn till Löwenström och låter 1809 bygga Löwenströmska sjukhuset för att sona broderns brott och upprätta släktens heder.

Järnvägen och Wäsby Verkstäder

Järnvägen mellan Stockholm och Uppsala invigdes 1866. I och med det blev Upplands Väsbyns läge intressant för industriverksamhet.

Järnvägsstationen. Vykort från 1920-talet

1903 grundar Anton Tamm mässingsrördrageriet Wäsby Verkstäder.

Anton Tamm och Wäsby Verkstäder

Byggnaderna låg i kvarteret Messingen i närheten av stationen och revs 2009 för att lämna plats för ”Messingen” och Wäsby nya gymnasium.

Wäsby Villastad och Wäsbyhem

1908 lockar Anton Tamm fotogenköks-tillverkaren Optimus att bygga sin nya fabrik i Upplands Wäsby. Runt de två industrierna växer Wäsby Villastad fram. På 1940-talet

byggs de första flerfamiljshusen i kommunen och ett allmännyttigt bostadsföretag bildas 1948, vilket senare blev Väsbyhem.

Upplands Väsby kommun

1952 bildas Upplands Väsby kommun, då de tre socknarna Ed, Hammarby och Fresta slås samman. Då bor här 6 500 personer. Kyrkan i kommunvapnet påminner oss om de tre socknarna och kugghjulen symboliserar de första industrierna.

Föregångskommun inom bostadsbyggande

Under 1960- och 70-talen sker så den stora utbyggnaden av kommunen. Det byggs flerfamiljshus, radhus och villor i snabb takt. Upplands Väsby blir tack vare sin blandade bebyggelse med dess olika upplåtelseformer en föregångskommun inom bostadsbyggandet. 1985 arrangeras Sveriges första moderna bomässa i Upplands Väsby, Bo 85.

Motorväg och Infra City

Hundra år efter järnvägens tillkomst invigs motorvägen Stockholm-Arlanda. En som såg kommunens utmärkta läge var entreprenören och visionären Lars Gullstedt, grundaren av det som idag är Infra City. Upplands Väsby har med sitt unika läge mellan Stockholm, Arlanda och Uppsala lockat många internationella företag att förlägga sina svenska huvudkontor här.

Upplands Väsby Hembygdsförening hälsar dig välkommen till vår historiska bygd.

Vill du veta mer om Upplands Väsby historia och vår verksamhet, titta då in på föreningens hemsida:

www.upplandsvasbyhembygdsforening.se.

Roland Storm

Upplands Väsby Hembygdsförening

Något om "Sättrabranten" och "Väsby Sjöstad" då och nu

Jag vill här söka återberätta om när mina förfäder, Dyvingefolket, skogsarbetat inom markområdet ovanför Mälarstranden benämnt "Sättrabranten" mellan 1885 och 1920-talet.

Dyvinge gård är den östligast belägna gården i Hammaby socken, vid gränsen mot Vallentuna socken. Gårdens ägare har genom århundradena varit familjen De Geer på Stora Wäsby.

Åren 1905-1937 var min farfar, Edvard Jansson, arrendator på Dyvinge. Han övertog arrendet efter sin far, Carl Petter Jansson, som arrenderat gården sedan 1885. I arrendet ingick rätt för arrendatorn till uttag av virke för nödvändiga reparationer och

kompletterande byggnation på gårdens bostads- och ekonomihus genom avverkning på ägarens skog, som låg i "Sättrabranten" ovanför Mälarfjärden Skarven i Eds socken. Skogsområdet tillhörde en av familjen De Geer ägd gård i Övra Runby. Det ligger en mil från Dyvinge gård.

Min far Birger, född 1899, har berättat om när han var i 20-årsåldern, hur Dyvingefolket vid avverkning i "Sättrabranten" brukade starta färden på hästdragna timmerkälkar från Dyvinge vid femtiden på morgnarna innan dagsljuset kunde skönjas. Ofta for man i gnistrande kall vinterkyla för att nå målet när dagsljuset började återkomma.

Karlarna var väl rustade med grova skor, varma yllekläder och fårskinnspåsar, där de satt på timmerkalkarna under den långa, kylslagna färden till avverkningsplatsen ovanför Mälärstranden.

Far berättade: ”Om vi hade tur, så kunde det hända att folket i Långtomten hörde våra hästpinglor, när vi kom körande och bad oss komma in för att bli bjudna på kaffe med dopp. Det gjorde gott att få kliva av kalkarna och komma in i stugvärmen och dricka varmt kaffe efter den milslånga resan med timmerkalkarna i den mörka, kalla vintermorgenon.

När vi nådde fram till avverkningsplatsen, så fick hästarna havre i tornister och varsin rejäl tapp torrt hö. Dessutom fick de hästtäckan över sina ryggar mot den rådande kylan.

När det sparsamma dagsljuset återkommit, så vidtog avverkningen av de bleckade träden. Det var rejält grova träd, som krävde kraft i armar och ryggar hos oss pojkar som drog timmersågen vid fällning och styckning av de gren- och kvistrensade trädstammarna.

Det tunga, manuella jobbet krävde mycket bränsle. Grova skivor av mor Josefinas hembakade råglimpor och vetebrods-kakor med hemkärnat smör med hemrökt fläsk, ost eller enbart istersmör som pålägg, allt nersköljt med oskummad mjölk ur termosflaskor, var den meny som vanligen förekom där i skogen. Den fick våra unga kroppar att gå igång för nya tag med yxor och sågar.

Framåt eftermiddagen, medan det ännu rådde något dagsljus, så lastade vi lämpligt antal timmerstockar på kalkarna och påbörjade den långa hemfärden med uppehåll för

avlastning vid Edsby eller Viks gårdars ”bondsågar”.

När vi for till Edsbyåsen, så kunde det vara nog så besvärligt att ta de tunga ekipagen uppför motlutet i Kyle Backe, om vägbanan var belagd med blank is.

Sedan vi på kvällen kommit hem till Dyvinge, så skulle hästarna först av allt få sin omvårdnad med vatten och rejält med foder, innan vi själva fick sätta oss vid det stora slagbordet i gårdens kök och äta ett stadigt mål varm mat.

Efter måltiden satt vi med klippande ögonlock och bara längtade efter att få sova. Sedan var det bara tvättning och kojning som gällde, ty följande morgon vidtog samma dagsprogram som den gångna dagen bjudit.

I dag på ålderns höst kan man ibland fråga sig, hur vi orkade utföra det långa, krävande arbetsprogrammet med den långa, kalla färdvägen som extra börda. Allt arbete utfördes ju manuellt. Men man var ju ung och frisk, så det fungerade”, slutade fader Birger (vid berättandet 82 år gammal) sin berättelse om Dyvinge-pojkarernas avverkningar i ”Sättrabranten.”

En nostalgisk promenad

På försommaren 1936 företog en trio bestående av tre generationer Jansson en fotvandring som jag, då 10 år, aldrig glömmer.

Trion bestod av farbror Rickard, en yngre broder

till min farfar Edvard Jansson, bonden på Dyvinge gård. Dessutom Birger, min far, då 37 år gammal och jag, Lasse, som var på mitt tionde år.

Vi utgick från Dyvinge i Hammarby socken och målet för dagens promenad var ”Sättrabranten” ovanför Mälärfjärden Skarven i Eds socken. Promenaden kom att utfö-

ras av rent nostalgiska skäl. Både farbror Rickard och far hade i unga år, vid skilda tillfällen, deltagit vid avverknigen av skog i den av De Geer ägda skogen i "Sättrabranten", en utskog tillhörande Övra Runby i Eds socken.

Man ville nu, ett antal år senare, återvända till den plats där man i unga år slitit hårt och ibland ont. Man ville även se efter, om det fanns några spår efter de grova träd, som man avverkat med yxa och timmersåg vid ett par tidsmässigt skilda tillfällen ett antal år tidigare.

Jag, 10-åringen, fick efter viss tvekan hos de äldre, följa med på de båda farbrödernas långa promenad till deras forna arbetsplats i skogen ovanför Mälarstranden.

Vi var utrustade med en laddning smörgåsar och kaffe i termos, när vi startade tvåmilavandringen i strålande vackert försommarväder.

Den första anhalten gjorde vi hos släktingar i Övra Runby. Där blev vi bjudna på en god måltid, som med dagens vokabulär kallas lunch och på den tiden middagsmål. Klockan måste ha varit kring tolv på dagen, när vi kom fram till Övra Runby och blev så väl emottagna.

Efter en god måltid med glatt samspråk mellan farbröderna kring bordet, fortsatte vi vår vandring och var efter någon timme framme vid målet för dagens nostalgiska promenad.

Trots att tiden gått och de flesta spåren efter Dyvingebornas tidigare framfart med yxa och såg i skogen försvunnit, så fann vi några gamla stubbar som vittnade om vilken grov skog, som ynglingarna från Dyvinge manuellt bearbetat ett antal decennier tidigare.

Så här många år efteråt tror jag att de båda vuxna var imponerade av de grova stubbresten efter träden de fällt i yngre dagar med enbart egen handkraft.

Återtåget, d.v.s. den dryga milen tillbaka till Dyvinge där borta vid sockengränsen mellan Hammarby och Vallentuna socknar,

blev för min, 10-åringens, del en form av "Via Dolorosa", lidandets väg. Jag blev nämligen under resans sista del begåvad med ett par präktiga skavsår på hämlarna, vilka kom att hänga med ett bra tag in på högsommaren.

När vi så småningom nått Rönbacken utmed vägen mellan Vik och Nibble gårdar, så tog vi en liten vilopaus och åt upp de sista resterna ur det medhavda smörgåspaketet. Farbror Rickard tog fram en liten fickplunta och bjöd far och sig själv på konjak ur denna. "En liten gångare," som han uttryckte det.

Nu var det bara Nibblehagen, Stor- och Lillbacken, Dyvinge Björkhage och Blåklintsbacken att forcera, innan vi slutligen var hemma på Dyvinge gårdsplan.

"Väsby Sjöstads"- projektet

Kommunstyrelsen i Upplands Väsby började i juni 2008 att ta fram ett förslag om utbyggnad av en framtida tätort på den mark, som ligger nedanför det 60 m höga Sättraberget ner mot Mälarstranden. Området tillhör Övra och Nedra Runby gårdar.

Den föreslagna tätorten fick det något pompösa arbetsnamnet "Väsby Sjöstad".

På 1920-talet benämndes ju markområdet "Sättrabranten" av ortsborna.

I kommunens framtidsvision år 2009 angående utbyggnad av den framtida Upplands Väsby, ingick "Väsby Sjöstad" med beräknad plats för 4 000 invånare.

I januari 2011 beslutade de styrande politikerna att framtida "Väsby Sjöstad" skulle utökas till större omfattning och invånarantal än vad som tidigare presenterats. Man föreslog nu byggande av 3 000 bostäder med 7 000 invånare.

Förslaget innebar en, från Upplands Väsby tätort med dess uttalade stadsambitioner, ny friliggande tätort belägen ca. 1,5 km från huvudorten. I resonemanget ingick byggande av nya tillfarter och mängder av kommunal och privat service i den kommande nya satellitorten ovanför Mälarstranden.

Ett nätverk benämnt "Folkomröstning nu" pläderade för att få till stånd en folkom-

röstning om ett ja eller nej till en kommande utbyggnad av "Väsby Sjöstad". Man samlade in fler än 4 000 namnunderskrifter, vilket bringade kommunstyrelsen att utlysa folkomröstning om "Väsby Sjöstad" i samband med riksdags-, landstings- och kommunalvalen den 14 september 2014.

Utfallet av omröstningen innebar en seger för nej-sidan. Med detta utslag som grund går nu den nyvalda kommunledningen in i ett nytt skede kring området ovanför Mälarstranden. Framtiden får utvisa om

något positivt kommer att ske med det natursköna området. Vad är frågan. Kanske rentav ett rejält tilltaget, naturskyddat område, en stor tillgång för alla kommuninvånare.

Det märkligaste med den företagna folkomröstningen var nog, att det högsta röstetalet för en utbyggnad av det aktuella, attraktiva markområdet kom från de östliga, längst ifrån området, boende kommuninvånarna. Symtomatiskt var ordet!

Lars Erik Jansson

Minns du Väsby

I år är det 40 år sedan ABBA vann Eurovision Song Contest i Brighton, England, med låten "Waterloo." Gruppen slog internationellt och turnerade i många länder. Bland annat var man i Australien 1977.

I början av 1970-talet, innan ABBA blivit ABBA med hela världen, bodde delar av gruppen i Vallentuna och kom då och då och övade på scenen i Väsby Folkets Park.

Publiken, i form av traktens ungar, uppskattade övningarna och försökte komma så nära de uppträdande som möjligt, helst vara på scenen, de också.

Bilden nedan visar ett av övningstillfällena.

Text och foto: Inga Lisa Gustafsson

Den 17 augusti

var det Hembygdsgårdens dag och också den dag då hembygdsföreningen firade sitt 60-årsjubileum. Vädret såg inte särskilt lovande ut på morgonen, men blev lagom vackert till programmets början.

Kjerstin Björkman hälsar välkommen.

Många hade samlats för att hjälpa till med firandet och hembygdsföreningens ordförande, Kjerstin Björkman, kunde från podiet se ut över c:a 275 huvuden under sitt välkomstanförande. Efter detta presenterade Benny Johansson spelmansgruppen Roslagsvår och man spelade låtar med väsbyanknytning, bl.a. Carl de Geers polska, Hammarby brudmarsch m.fl.

Kjerstin Björkman fick ordet igen och berättade om hur föreningen bildades och vilken verksamhet som bedrivs nu.

Benny Johansson och pukslagare Rolf Landberg från Svea Livgarde framförde "Zamores pukor", en nyskriven fanfar och hälsning till Antoin Zamore, pukslagaren som en gång bott på gården.

Sedan var det dags för högtidstalen: Kristina Klempt (FP), Mathias Bohman (S) och Maria Fäldt (KD) samt Lars Gundberg, Stockholms Läns Hembygdsförbund, framförde gratulationer.

Lennart Hedlund, vars minnesbilder i medlemsbladet samlats till ett häfte lagom till 60-årsjubileet, utnämndes till hedersmedlem och honorerades med blommor och minnesbevis.

Eftermiddagen fortsatte så i musikens tecken och våra fina, lokala musiker Nisse Nordström, Lars Erik Jansson och Olle Gustavsson presenterades och visade att de gamla takterna sitter i. Nisse Nordström, på sin tid vår första kommunalanställda musiker, spelade nyckelharpa tillsammans med sin protegé, Ann-Christin Granfors, bl.a. "Fuling, fuling" och "Polska efter Tunglundarn". Lars Erik Jansson framförde några av sina egna låtar, t.ex. "Norrunda brudmarsch" och "Vaxmyragubben" och berättade anekdoter mellan låtarna. Olle Gustavsson lät höra dragspelet i bl.a. "Pipvalsen" och "Polska efter morbror Ivar". I allspelet som följde kunde man höra "Tobogubben", "Runsavalsen" och mycket mera.

I övrigt kunde publiken beskåda foto-skärmar och bildspel i magasinet, provsitta vagnarna som dragits ut från lidret, se på miniatyrtställningarna i visthusboden, köpa någon sak i mjölkammaren eller förse sig med hembygds litteratur och vykort från bokbordet.

Hembygdsföreningen bjöd alla på kaffe och rulltårtsbakelser och i vimlet kunde man se kommunalpolitiker, forna styrelsemedlemmar, representanter för släktföreningen Zamore och många andra.

Ett stort tack till alla som hjälpte till att göra 60-årsjubileet till en lyckad och minnesvärd dag!

Inga Lisa Gustafsson

Några bilder från jubiléet

TACK!

När Egon Lindholm arbetade för att bilda en hembygdsförening, försökte han aldrig engagera mig.

Kanske såg jag för avvisande ut och det var synd. Jag tappade många år, som jag sedan har försökt att kompensera.

Vid Hembygdsföreningen 60-årsjubileum blev jag så hyllad med diplom, tal, blommor och kram av ordföranden. Meningen var att jag med mikrofonens hjälp skulle uttrycka mitt tack, men så blev det ju inte. Som så många andra före mig behärskade jag inte handhavandet av en sådan.

Därför kommer det nu:

STORT TACK!

Lennart Hedlund

Lennart Hedlund utnämns till bedersmedlem av Kjerstin Björkman vid Hembygdsföreningens 60-årsjubileum

Ur Göran Strömbecks noteringar

Fresta by och klockarbostället
Tidsbilder från kyrkoherde Aschaneus tid
(forts. från föreg. nummer)

De gamla i Fresta visste gott besked om:

Klockarbolets urgamla ägor

Det var inget obetydligt klockarbol Fresta kyrka ursprungligen ägde. Det stod i jordeböckerna för 7 örtugsland i Fresta by, men därtill hörde också mindre ägor i andra byar.

Huvudägan bestod av åker mellan kyrkan och Odenslunda. Och eftersom 7 örtugsland var detsamma som 2 öresland 1 örtugsland var denna äga större än hemmanet Gudby som bara var 2 öresland.

De andra ägorna klockaren disponerade var:

1) Djäknefjällen i Sanda storäng, en äga som också skall ha bestått av något åker. Den gällde för 1 örtugsland.

2) Den s.k. Nibblefjällen, som låg hälften i Nibble äng och hälften i Äggeby gårde, i en hörna mot Vik. Även denna äga gällde för 1 örtugsland.

Totalt var alltså klockarbolet 3 öresland.

Första olycksåret i klockarbolets historia var 1542. Då hittade Gustaf Vasa på att dra in klockarbolets huvudäga i Fresta by till kronan tillika med ängsfjällen i Sanda.

Klockaren, som då hette Lasse, blev därmed kronotorpare och kunde som sådan i fortsättningen bebo och bruka bostället mot vederbörlig avgift som andra arrendatorer av f.d. kyrkohemman.

Efter 17 år blev det emellertid slut på det förhållandet. Kungen sålde helt enkelt klockarbolets huvuddel till bonden i Fresta, så att denne blev ägare till hela byn. Det skedde den 10 december 1559, i kungens sista levnadsår, och detta var andra olycksåret i klockarbolets historia.

Bonden lade klockarens åker ihop med sin egen, och klockaren fick nöja sig med en

backstugusittares magra lott utan någon jord att bruka, men ängsfjällarna hade han kvar tills vidare.

Så kom tredje olycksåret, året 1579. Då sålde nämligen bonden i Sanda sitt hemman till en kamrerare Per Håkansson, och den nye ägaren lade under sig Djäknefjällen.

Det hjälpte inte hur mycket klockaren, prästen och sockenmännen klagade på kamreraren först och på länsman i Odenslunda sedan, efter det att kamreraren hade sålt Sanda i sin tur till länsmannen. Djäknefjällen var och förblev förlorad för klockarbostället.

I Sanda begicks också en annan oförrätt. Den gick ut över Erik i Fresta. En ängsfjäll som var belägen i Sanda lilläng, inte att förväxla med Djäknefjällen, var nämligen Eriks egen, och när den nye ägaren började ställa efter eget godtycke i Sanda, lade han beslag på den också.

Så en blick tillbaka på:

Fresta bys släktkrönika

Erik i Fresta kunde berätta mycket om sin släkt.

- Min morfars morfars far hette Greger och var "domare" i Vallentuna häradsnämnd på 1470-talet. (Det innebar att han hade en rangställning bland nämndemännen). Också hans son, Erik Gregersson, tillhörde nämnden och det i över 30 år, i Sten Sture den yngres och gamle kung Göstas tid. Men 1556 satt min morfars mormor som änka på hemmanet.

- Min morfars far Peder Larsson var hennes måg.

- Morfar själv övertog hemmanet omkring 1556. Namnet Erik var morfars namn efter sin morfar, och det blev också mitt namn efter min morfar. Morfar hade en son och två mågar som övertog efter honom, och den som till slut behöll gården var min far.

- Det var denne Erik Pedersson som gjorde bytet med Gustaf I år 1559. Morfar ägde 10

örtugsland i Viks by i Hammarby, och dem ville kungen gärna ha för att lägga till det ofullständiga hemman han själv hade där. Han erbjöd min morfar kronojord i Fresta i utbyte, och så blev det.

- Då man nu säger att min morfar, min far och jag själv har tagit klockarbolet från Fresta kyrka, så är det inte sant, ty kungen tog i stället vår jord i Vik, och det var mer än vi fick i Fresta.

Erik Jönsson visade gärna fram kungabrevet, där det stod att 2 öresland kyrkojord i Fresta by hade upplåtits åt hans morbror Erik Pedersson och dennes efterkommande "till evärdelig ägo".

Och de efterkommande hade varit förtänksamma nog att skaffa sig nya kungabrev till stadfästelse av det första kungaordet.

- Se bara här, sade Erik Jönsson. Det här är kung Johan III:s brev, daterat 31 juli 1571, som han gav min fars svåger Olof Eriksson på f.d. kyrkojorden i Fresta by.

Skomakaren på Vällsta och hans ättlingar

Min farfar Nicanor Svanström flyttade 1910 till Vällsta Gård i Väsby, tillsammans med familjen. Familjen bestod av hans hustru Ida samt fyra barn, tvillingarna Erik och Maria (Maja), Birgitta (Britta) samt Tore. Farfar var utbildad skomakare, men bristen på arbetstillfällen gjorde att de flyttade från Stockholm. Innan de kom till Vällsta hade han arbetat i Stafsund på Ekerö samt Aspö i Sörmlands län.

Genom en olyckshändelse sommaren 1913 omkom farfar, 39 år gammal. Han föll ner från höskullen. Farmor flyttade till Törnby med barnen. Erik, min pappa, började arbeta på Edsby Gård vid sidan av skolarbetet. Han var ju bara 9 år så det var ju inga avancerade arbetsuppgifter han fick. Farmor fick arbete som städerska på Eds skola. På den tiden fanns ingen änkepension och inte heller någon arbetsskadeförsäkring. De hankade sig fram, men det vara väl inget överdåd. Det är möjligt att de fick någon

- Och det tredje kungabrevet, det fick jag själv av nuvarande kongliga majestät Gustaf II Adolf den 8 augusti 1616.

Aschanenus kunde visserligen för prost och biskop och vem som helst bevisa att Fresta hade haft ett klockarbol med ägor i Fresta by, Sanda och Nibble för så länge sedan som på konung Magnus Erikssons och den heliga Birgittas tid år 1363, ty då hade biskopen hållit visitation i Hammarby, varvid bägge kyrkornas klockarbolsägor hade blivit uppskrivna på pergament till efterrättelse för både samtid och eftervärld.

Men vad hjälpte det mot de tre kungabreven?

Att söka vinna tillbaka klockarbolet genom någon rättslig process var helt enkelt inte att tänka på, men kanske kunde bättre villkor uppnås för klockaren genom någon rimlig kompromiss.

Nicanor Svanström med barnen Erik, Tore, Britta och Maja

ekonomisk hjälp från församlingen.

Faster Maja avled 1929 i TBC, i en ålder av 25 år, på Löwenströmska sjukhuset. Övriga syskon uppnådde hög ålder. Min pappa gick bort 1995 i en ålder av 91 år och mamma 2001, 98 år gammal.

Pappa gjorde sin värnplikt 1924. Efter avslutad värnplikt arbetade han en kort tid på Görvälns slott men även vid Edsby gård. Han tog körkort och fick anställning hos Bengtssons Bilstation i Väsby, där han arbetade som droskchaufför.

Min mamma Märta arbetade då vid Edsby slott och de träffades.

permission från beredskapen, så sprang vi och mötte, oavsett om det var min pappa eller grannen.

Som flicka så var det ju ofta så att vi hoppade sotarhage eller hopprep, bollade och spelade kula. Vi cyklade naturligtvis ner till Kairo och badade. Jag hade lärt mig simma upp i Söderbärke i Dalarna, där vi vistades några somrar, men skulle ändå gå i simskola. Oj, vad tråkigt! Sitta där på marken och göra simrörelser, innan vi fick hoppa i badet. I badet måste vi, oavsett hur kallt det var. Men ett järnmärke tog jag i alla fall, även ett simborgarmärke.

Erik

De gifte sig 1930, 5 barn fick de tillsammans; Birgit, Marianne, Kerstin, Gunilla (jag) och Lars. Familjen var bosatt på olika ställen i Runby, innan de 1939 byggde ett eget hus i Runby. Tomten, som var på 1.600 kvadratmeter, köptes till ett pris av 1.000 kr. Det kunde ske med ekonomisk hjälp av mina morföräldrar.

Jag föddes 1941, mitt under andra världskriget, och har väl därför inte så många minnen från den tiden. Vad jag kommer ihåg var mörkläggningsgardinerna, spännande, tyckte jag, det blev ju så mörkt. Ett annat minne är, att när pappa eller grannen kom hem på

Märta

Ibland köpte jag glass, jag tyckte bäst om glass med päronsmak. Vi skulle naturligtvis hjälpa mamma med att plocka bär i trädgården, jordgubbar, hallon och det tråkigaste av allt, vinbär.

Eftersom jag växte upp i Runby så höll jag mig på den sidan av järnvägen. I regel hade man inga kamrater nere i centrum, och absolut inte någon från Bollstanäs eller Fresta. Det hände ibland att jag fick cykla eller gå ner till Rickard Eriksson och handla något till mamma. Mjölk och gräddor köpte vi på Söderlunds gård, nuvarande Hembygdsgården. När någon av Söderlunds kor hade kal-

vat, fick vi även köpa råmjölk så att mamma kunde göra kalvdans. Det var gott!

På vintern var det främst skidåkning som gällde, men vi åkte även kälke och spark. Vi satte ihop flera sparkar och åkte nerför Lövstavägen från (idag) Runby Backar. Det var inte så lätt alla gånger att styra, så en och annan vurpa blev det säkert. Jag var inget vidare på att åka skridskor, hade bara "spiskrokar" att åka på. De åkte ju av hela tiden, fick låna ett par "halvrör" av min ena syster, men de var ju inte så mycket bättre att åka med.

Som alla andra barn började jag skolan vid 7 års ålder, i Eds skola. Jag hade cyklat omkull och brutit nyckelbenet, varför jag hade gipsad arm nästan hela sommaren innan skolstarten. Till skolan cyklade vi under vår och höst. På vintern fick vi gå eller åka skidor. Det var jobbigt att gå genom Eds allé och därför försökte jag ibland att snedda över gårderna när det var skare. Naturligtvis brast den ganska ofta, våt och kall kom jag därför till skolan. Jag kommer ihåg att en vinter fick vi åka taxi till skolan under en kort tid. Det blev till att gå ner till Edsvägen och vänta tills bilen kom.

Vid ett tillfälle skulle jag få gå på bio, matiné. Jag kommer inte ihåg hur gammal jag var, men hade aldrig varit på bio själv tidigare. Min bror, ett år yngre, var lite mer framåt och skulle visa mig hur man köpte biljett och i övrigt bar sig åt. Vi gick iväg med var sin krona (biljetten kostade 65 öre och resten till godis). När vi kom fram till bion, försvann min bror. Jag gör väl som de andra barnen, tänkte jag. Köpte och fick min biljett, men när jag skulle gå in i salongen, var inte mannen där som skulle kolla biljetten. Jag gick in ändå, men alla de andra barnen hade endast halv biljett. Jag river väl biljetten själv, tänkte jag. Mannen upptäcker mig och ber om min biljett, han fick båda delarna så allting var frid och fröjd. Naturligtvis

skvallrade jag när jag kom hem och min bror fick skällning av pappa.

Jag tyckte att det var ganska roligt att gå i skolan. I första och andra klass hette min fröken Ragnhild Alström. Fr.o.m. tredje t.o.m. sjätte klass hade jag Margareta Wahlgren. Min farmor var då bosatt på Edshemmet (då ålderdomshem), så på frukostrasterna gick jag ofta över till henne och hälsade på. Farmor gick bort 1953 vid en ålder av 89 år.

Sjunde klass fick vi gå nere i Väsby skola. Vi fick en magister, Bertil Ask, en ung man

Erik och Märta Svanströms barn: Birgit, Kerstin, Marianne, Gunilla och Lars

som vi alla flickor nog var lite småförälskade i. Sommaren efter 7:an var det skolkök som gällde. Bakade vid ett tillfälle en sockerkaka som jag skulle ta med mig hem, men

stannade i Eds allé och åt upp hela. Jag äter inte sockerkaka efter det.

Efter skolans slut sökte jag arbete inne i Stockholm. Fick arbete på kontoret till en klichéanstalt. Gick en skrivmaskinskurs, inte speciellt kul. Den började nämligen klockan sju på morgonen, 5 dagar i veckan. Slutade på klichéanstalten efter några år och började arbeta på en annonsbyrå.

Två av mina kamraters pappor arbetade vid SAS. De fick naturligtvis möjlighet att åka på utlandssemester. När de berättade om baden, de varma kvällarna och palmer, kunde jag aldrig tänka mig att jag själv skulle kunna göra en sådan resa. Min första utlandssemester gjorde jag tillsammans med mina systrar. En av dem hade tidigare varit utomlands tillsammans med sin man och svärmor. Hon skulle fungera som reseledare hade vi tänkt. Men det blev inte så. Hon var mer osäker än vad vi var. Men kul hade vi! Efter det har jag rest ganska mycket till-

sammans med mina syskon, familjen och några väninnor. Fantastiska resor både inom och utom Europa.

Träffade min man och när vi gift oss, flyttade jag in till Stockholm, där han hade en o-modern etta. Många blir lite förvånade, när jag berättar att vi inte hade någon centralvärme, inget varmvatten, inget kylskåp och inget badrum, bara WC. Det var ju ändå på 1960-talet. Det var bostadsbrist, men vi sökte en modern bostad och med lite sparade pengar fick vi tag i en. Vi flyttade ut till Bollmora i Tyresö. Efter några år funderade vi på att flytta norr om Stockholm. Då fick det bli Upplands Väsby, prisläget på husen var för oss det rätta. Vi bodde i Odenslunda i drygt 30 år. Sedan 16 år bor vi mera centralt och det kommer säkert att så förbli.

Gunilla André

Almqvistaren

Följ mitt råd! Åk ej så titt och ofta skridsko att du ej kommer ner dig i Riala fall. Minns blott den store general Bodisco, som väl ej drunknade, men dog i alla fall.

C J L Almqvist, ur Sesemana

Höstens vandring

Vi samlades vid Bollstanäs skola för att med kommunens vattenplan som guide vandra söderut mot Sollentunagränsen längs med Norrvikens strandpromenad och upplevelsestråkets förlängning.

Många av deltagarna hade aldrig varit där tidigare så det blev aha-upplevelser vid flera tillfällen under vandringen.

Den sista delen av vandringen gick genom Redaktör Johanssons äppelträdgård - numera kommunens - där vi pallade både från träden och på marken.

Kjerstin Björkman

Kulturarvsdagen

den 14 september avslutade hembygdsgårdens "sommarsäsong". Dagens ämne, valt av Riksantikvarieämbetet, var "I krigets spår". I år är det ju hundra år sedan första världskriget bröt ut genom skotten i Sarajevo.

Vid ingången till magasinet fanns en kort redogörelse om förhållandena vid första världskrigets utbrott.

Hembygdsföreningen hade valt att göra en utställning i magasinet som beskrev krigsutbrottet, landstormen och ransoneringseländet. Gamla saker ur gömmorna visade vardagen på hemmafronten. Kafferosten, kopparbaljan, tvättbrådan, järnmorteln, strykjärnet som värmdes på spisen, litermättet i trä, porslinspottan och en del andra ting hade tagits fram till utställningen liksom ransoneringskort, litteratur och foton.

Det var också sista dagen för sommarcaféet och ett fyrtiotal personer passade på att i soligt sensommarväder dricka en sista kopp kaffe.

Inga Lisa Gustafsson

Pilgrimsled nuddar Hembygdsgården

En ny pilgrimsled mellan Stockholm - Sigtuna - Uppsala eller Uppsala - Sigtuna - Stockholm om man så vill, en led för andlighet, kultur och fred, har invigts den fjärde oktober. Invigningen skedde i Viby by i Sigtuna, där ärkebiskopen Antje Jackelén deltog. Pilgrimsleden har fått sitt namn efter Ingegerd, dotter till Olof Skötkonung och uppvuxen i Sigtuna.

Ett ganska tjockt häfte har utgivits som beskriver vandringsleden, sevärdheter efter vägen, kartor m.m. De sevärdheter som är nämnda vid passerande av Upplands Väsby är Eds kyrka, hembygdsgården, skeppet Åfare, Stora Väsby, Löwenströmska Lasaretet, Hammarby och Fresta kyrkor.

Ett märke för pilgrimsleden har satts upp på hembygdsgårdens ena grindstolpe.

Inga Lisa Gustafsson

Rekorddeltagande i Vikingalunken 2014

Årets vikingalunk genomfördes den femte oktober i ett mullet men mildt höstväder. Start och mål var i år Hembygdsgården. Vandringsvägen ledde förbi järnvägsstationen och följde vägen på Runbysidan mot Ladbrostenen, vikingaskeppet Åfare

nedanför Barockparken, vidare mot Lövsta gård och tog av på stigen mot Kairo och motionsspåret upp mot Runby. Vid Vaxmyra koloniområde fanns ett kaffestopp för dem som vill ta en paus, innan man gick vidare mot vattentornet, Apelgrens f.d. handels-trädgård och tillfartsvägen bakom Ägget mot Hemköp och tillbaka till Hembygdsgården.

”Lunksträcken” var ungefär sju kilometer och efter spåret fanns information om livet i naturen efter skogsbrand, kulturinformation och tipsfrågor med temat eld, som skulle besvaras. De som tagit sig runt banan och besvarat tipsfrågorna rätt kunde vinna fina priser.

Deltagandet i årets vikingalunk slog rekord, 105 personer tog sig runt slingan, både barn och vuxna. Så många deltagare har inte setts sedan 1980-talet. Ett lyckat samarbete mellan Hembygdsgörelsen, Friluftsförbundet och Naturskyddsförbundet.

Inga Lisa Gustafsson

Ingrid-dag i samarbete med biblioteket

Den nionde oktober kunde man ses vid Ingrid-statyn vid järnvägsstationen och höra Kjerstin Björkman i ett kort tal hylla Väsby mest kända Ingrid, d.v.s. den vikingatida kvinna som vi känner genom texten på den s.k. Ladbrostenen. Stenen berättar att Ingrid lät göra ladbron och hugga stenen efter Ingmar, sin man, och efter Dan och Banke, sina söner. Den säger också att de bodde i Runby och hade där gård.

Efter talet förflyttade man sig till biblioteket, där Gun Bjurberg i tidsenlig klädsel fortsatte på temat vikingatida kvinnoliv och engagerat berättade vad man vet om kvinnors arbete, makt, jämställdhet, arvsrätt och andra sociala förhållanden i forntid. Vetskapen har man främst kommit fram till genom berättelser och gravfynd. En intressant och givande föreläsning, som avslutades med en frågestund.

Inga Lisa Gustafsson

Från Runby Nedra

I och med att det nu finns en vårdplan för hembygdsgården så sker förbättringsåtgärder kontinuerligt. Husen har sanerats för skadeinsekter (träbock och liknande) och under hösten har visthusbodens källare grävts ut och befriats från fukt och ruttna bjälkar och man har lagt in singel på golvet.

Elljus har dragits in i magasinet och köket i ladugården har målats om. Belysning ska monteras vid gårdsplanen på flera ställen, ej klart i skrivande stund.

Inga Lisa Gustafsson

— Illustrerade ordspråk och talesätt —

”Bättre sent än aldrig”, sa kärringen, kom till kyrkan när julottan var slut.

Fru Prostinnans huskurer

Vid snuva och influensa

En svår snuva medför icke blott inflammation och "täpphet" samt flytning ur näsan, utan den kan även åtföljas av en mängd andra sjukdomstecken, såsom tryck i pannan, röda, rinnande ögon, lomhörighet, rosslig röst och tyngd i hela huvudet, ävensom feber, rysningar och allmänt illamående. Man "har ont i hela kroppen", som det heter. Smittämnet har inträngt i blodet. För att häva sjukdomen fordras därför i dylika fall dels en lokal och dels en allmän behandling.

Vad man först och främst har att göra för att fördriva det allmänna illamåendet är att söka komma i svettning. Bästa medlet härför är ett varmluftsbad eller i brist härpå, ett varmt karbad (39-43°C), båda med efterföljande avkylning, helst genom ett halvbad (omkring 20°C) under ett par minuter. Har man ej tillgång till varmbad, kan man på

sängen dricka svett drivande medel, t.ex. fläderte. Är febern mycket stark, intager man 1 à 2 pulver antifebrin om ¼ gram om dagen. Ett dylikt pulver, intaget på aftonen, ger en lugnande sömn till natten.

Ett gott medel att draga blodet från huvudet är även ett varmt fotbad (39-42°C) under en halv timme med kall avtvättning efteråt.

Likaså kan man under natten ligga i bomullsstrumpor, doppade i kallt vatten och urvridna, samt utanpå dessa ett eller två par tjocka ullstrumpor.

Den lokala behandlingen åter består dels däri, att man, för att hindra den skarpa flytningen att uppfräta huden, insmörja överläppen och näsan, särskilt näsöppningarna, med talg eller cerat, dels däri att man antingen i näsan insörplar ljum borsyrelösning (aseptin) eller ock, ännu bättre, inandas något gas- eller rökformigt ämne. Man blandar t.ex. tillsammans 5 gr karbolsyra, 15 gr stark sprit, 5 gr flytande ammoniak och 10 gr vatten, dryper varannan timme några droppar av blandningen i ett dricksglas och inandas de uppstigande ångorna genom näsan och munnen, medan man håller ögonen slutna. Även följande huskurer anbefalles:

1. Man antänder en linnelapp, blåser ut lågan och håller den glödande lappen ett par tum från näsan samt insuper den uppstigande röken först genom ena näsborren och sedan genom den andra, tills man genom stickningar känner, att röken riktigt trängt upp i näsan. Kuren kan upprepas flera gånger om dagen.

2. I en djup, ej för vid, skål lägges 1 tsk kamferpulver och skålen fylls till hälften med kokande vatten. Över skålen sätter man en pappersstrut, vars övre spets avklippes så, att näsan får plats i hålet. Man inandas därpå under 10-12 minuter den kamfermättade ångan och upprepar detta med fyra timmars

uppehåll. T.o.m. riktigt envis snuva ger vanligen med sig efter tre gångers inandning.

3. Vid kronisk snuva bör en lösning av 20 gr jod, 40 gr jodkalium och 300 gr vatten insprutas i näsan.

4. Mot illaluktande flytning ur näsan användes en lösning på ¼% övermangansyrat kali till insprutning, vilket kan upprepas flera gånger om dagen.

5. Kalla avrivningar äro ett förträffligt härdningsmedel för att förekomma snuva. Man bör också komma ihåg, att drag samt våta och kalla fötter är snuvans bästa förespråkare. Ett gott medel att härda sig, när man har lätt för att få snuva, är också att varje dag vid uppstigandet draga upp färskt brunsvatten ur handen i näsan.

6. För dibarn kan snuva t.o.m. vara livsfarligt, enär barnet icke kan få di, om näsan är täppt, så att luften icke kommer fram däri-genom. Man bör därför i dylika fall använda något medel att rensa näsan och hämma flytningen. Lämpligast är att varsamt inspruta ljum aseptin i näsan på barnet, som därvid bör ligga på rygg. Sprutan bör sättas rätt in, icke uppåt.

7. Näsdukar, som använts av en snupatient, bör tvättas så fort de begagnats och aldrig läggas otvättade bland andra tvättkläder eller på någon som helst plats i förvar, emedan de smitta.

8. Ett nytt medel mot snuva är kokain. Man doppar en lagom stor bit vadd i 2% kokainlösning och inför sudden i näsan. Redan efter ett par timmar återkommer vanligen den försvunna luktförmågan. Efter fem timmar lägger man en ny vaddpropp, varefter snuvan fullständigt upphör. Kokain fås endast på läkarrecept.

(Redaktionen för Hembygden avråder från ovanstående, även om läsaren skulle råka ha ett recept på kokainlösning liggande hemma. Kuren har endast medtagits, för att prostinnans huskurslista skall bli fullständig.)

Vid halssmärtor och heshet

1. Då svårigheter att svälja är för handen, intages en matsked ljum honung. Det verkar lindrande och botar ofta. Varar halssjukdomen en längre tid bör man dock ej försumma att vända sig till läkare, emedan sådana sjukdomar ofta kunna vara farliga.

2. Några gröna eller torkade salviablåd kokas 1 timme med 1 liter vatten, silas därefter och blandas med 1 matsked honung och lika mycket ättika. Denna vätska användes till gurgling flera gånger om dagen, så länge smärtan i halsen fortfar.

3. När man blivit hes, bör man tala så litet som möjligt, icke anstränga rösten, undvika kraftigt harklande och hostande samt laga att den luft man inandas, både natt och dag, är lagom varm och ren, alltså även dammfri och fri från tobaksrök. När man vistas ute i kall luft, bör man binda en yllehalsduk för munnen. Sprithaltiga drycker förvärra det onda eller försena tillfrisknandet.

Heshet kan lindras genom gurgling med fläderter, som sötats med honung, morots-späd, inandning av varma vattenångor, le-nande drycker såsom havrevälling o.s.v.

Fru Prostinnans huskurer utgavs första gången 1915.

Det kan alltid bli värre

Några minnen från de 39 åren i Sollentuna-Ed

Från en liten landsförsamling i norra Uppland, där tiden stod stilla, kom under tecknad till Sollentuna-Eds pastorat hösten 1920.

En mycket ung man på 28 år, säkert blyg

och försagd, till ett pastorat där tiden skulle föra med sig en oerhörd utveckling, inte minst i kyrkligt avseende. Så har jag under min tjänstetid varit med om invigningar av två kyrkor och tre kyrkogårdar. Mycken vänlighet och förståelse mötte den nykomne komministern - icke minst från pastoratets uppburne kyrkoherde O. Hansson, som var den förste kyrkoherden nu, då Sollentuna åter blivit moderförsamling efter 400 år.

Vid den här tiden hade man i Sollentuna ännu kvar den gamla ordningen med lärare, organist och klockare i en person - kantor K. Hansson, också en god man. Man skulle också från denna tid kunna tala om sockenpampar i ordets bästa bemärkelse - äldre pastoratsbor minnas dem väl.

I den nya fortsättningskolan fick jag en läraruppgift - ett trevligt verksamhetsfält. En episod där får ej glömmas. Vid höstterminens slut önskades eleverna en god jul med en förmaning att inte lägga böckerna åt sidan utan tänka på att bättra på sina kun-

skaper. Varpå alla artigt svarade: "Vi ber att få önska pastorn detsamma".

Med den ständigt växande församlingen blev arbetet med pastorsexpeditionen alltmer krävande, innan skrivbiträden anställdes. Vi var två präster, efter 1928 tre, som "icke som herrar över församlingen" försökte göra vårt bästa att stå allmänheten till tjänst. Någon gång blev det väl ett klavertramp - jag är dålig psykolog! Så t.ex. strax före jul kom ett ungt par in på expeditionen - hon såg litet ledsen ut och nästan viskade fram: "Vi skulle vilja tala med en pastor." "Dröj litet", blev svaret, "jag är snart klar." Varpå de fingo stiga in i samtalsrummet och frågan ställdes till dem: "Vad är det nu som är så tråkigt, när det snart är jul och vi skall vara glada allesamman?" Svaret blev: "Vi skulle bara be att få ta ut lysning." Tänk om alla svårigheter kunde lösas så lätt!

Nu står julen inte alldeles för dörren. Men advent är nu mer än förr en kyrkofolkets stora samlingstid och en glädjens högtid kring det gamla budskapet: "Se din konung kommer till dig." Det vill nå oss alla. Det har berikat varje nytt kyrkoår och de många årens tjänst. Det skall alltjämt göra det, där vi alla - präster och lekmän, var och en i sin kallelse - fullgöra en gärning mot medmänniskor och inför Gud. Sv. Ps. 41.

Sven Odenrick

UVHBF:s förste ordförande 1954 - 67

Nu är det jul igen

Jul är en kristen högtid som firas till minne av Jesu födelse, ursprungligen en fest till solgudens ära. Vad själva ordet jul betyder är det ingen som vet. Ändå finns det en hel del företeelser som är förknippade med julen. Se bara:

JULBORD

betyder ett något utökat smörgåsbord som restaurangerna börjar utannonsera i slutet av september

JULMUST

en svagdricksliknande dryck som man kan inta till alla julmåltider. Framåt våren döps den om till Påskmust

JULKORV

är oundgänglig på julbordet och en och annan kan stoppa den själv.

JULBAD

var förr en sed efter dåtidens normer och hygieniska förhållanden. Man varmbadade en gång om året, före jul, familj och tjänstefolk i samma vatten, i tur och ordning.

JULBOCKEN

var julklappsutdelare innan den ersattes av jultomten mot 1800-talets slut. Halm, som en del bockar tillverkas av, blev en julsymbol genom berättelsen om hur Jesus föddes i ett stall och lades i en krubba.

JULTOMTEN

har numera övertagit julklappsutdelningen. Han har sitt ursprung dels i helgonet Nikolaus, dels i ett övernaturligt väsen. På 1300-talet varnade Heliga Birgitta för att dyrka "tompta guhdi" (tomtegudar).

JULKLAPPAR

får man om man varit riktigt snäll under det gångna året. De kan bytas mot något man hellre vill ha på annandagen.

JULGRANEN

är numera oftast gjord av plast och pryds med elektrisk ljusslinga och allehanda pynt. Offentliga julgranar utomhus blev på modet under tiden mellan första och andra världskriget.

JULSTJÄRNA

är en omtyckt blomma i jultider. Den kommer från Mexiko, och blir där upp till fyra meter hög. Blommorna är små och gula och doftar inget alls (de röda är blad).

JULHYACINT

är lika populär som julstjärna. Den härstammar från östra medelhavsområdet. Till Västeuropa kom den under 1500-talet. Idag finns över 2 000 olika sorter.

JULGRUPP

Med julgrupp menas en större eller mindre samplantering av blommor, växter och mosa i flätad korg eller keramiklåda.

JULESNÖ

ska falla senast julaftons morgon och ligga kvar till kvällen för tomtar att pulsa i.

JULELJUS

Ska tindra hela julen. De ljus vi använder nu är fabriksstillverkade av stearin. Förr fanns inte ljus att köpa utan man fick stöpa sina egna av talg och linblånor.

JULBASARER

brukar anordnas före jul för försäljning av diverse hemgjort, hembakt, hemsnickrat, hemstöpt, hemstickat och hemsytt.

JULSTÄDNING

ägnar sig husmödrar åt strax före jul.

JULSKINKA

får man när grisen är slaktad. Den finns även färdigkokt på Coop och ICA.

JULGARDINER

med allehanda tomtar och stjärnor på, sätts upp i samband med julstädningen.

JULDUKAR

Liknande förfaringssätt.

JULSAKER

förvaras i en kartong på vinden.

JULSKUM

kallas ett speciellt godis som är segt och mjukt och säljs i plaststrut eller plastjulstrumpa.

JULKRUBBA

har en del, fast den är viktigast i det katolska julfirandet.

JULBRÄNNVIN

ska nyttjas med måtta.

JULFRIMÄRKEN

har givits ut i november/december sedan 1971.

JULKORT

kan skickas till nära och kära. Motivet bör helst vara tecknat av Jenny Nyström.

JULOTTAN

börjar alldeles för tidigt.

JULSÅNGER

finns det gott om. "Nu tändas tusen juleljus" bör vara av särskilt intresse för Väsbyborna. Emmy Köhler, som skrivit text och musik, var Frestabo.

JULPUSS

kan man få om man råkar ställa sig under en mistel.

JULÖN

kan man åka till om man vill se ett annat julkfirande än det svenska.

JULGLÄDJE

kan man känna när man klarat av alla bestyr eller när det hela är över.

GOD JUL i alla fall!

Inga Lisa Gustafsson

Grankuriositeter

Redan under den äldre stenåldern förekom granar i de nordiska länderna, men först under bronsåldern trängde granen in på allvar i Sverige från öster till norr. Nu finns den ända ner till Skåne. Virket ger byggnadsmaterial och används vid pappers- och möbeltillverkning. Barken ger garvmedel och kådan terpentin.

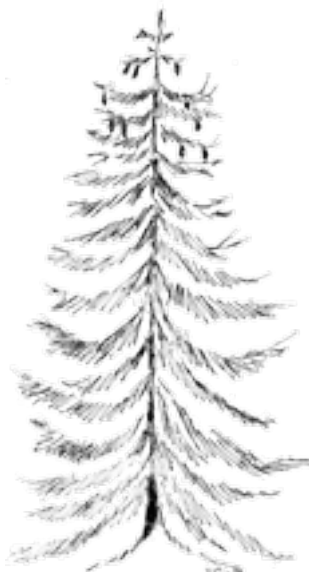
En gran kan bli 300 år gammal och nå en höjd av 45 meter. Granen har stor ekonomisk betydelse, men är också en markförstörare som skapar försämrade jordmån.

Seden att ta in en gran i hemmet och pryda den kommer från Tyskland. Där hade man julgran redan på 1600-talet. Den svenska adeln började vid mitten av 1700-talet att ta efter denna sed, men det dröjde ännu mer än hundra år innan det blev verkligt allmänt att ha julgran. Man klädde granen med enkla hemmagjorda saker och ljusen stöpte man själv.

I Uppland, och säkert på andra ställen också, var det vanligt att ha en adventsgran, en liten gran som stod på bordet. Den kastades ut, när man tog in julgranen. Numera har väl seden med adventsgran i stort sett försvunnit, men julgransodlingar finns med

granar i alla storlekar. På sina håll förekommer "självplock", där man kan hugga sin egen gran för någon hundralapp.

I övrigt varierar julgranspriserna. En vanlig rödgran kan kosta mellan 200 och 400 kr, en kungsgran mellan 400 och 800 kr (*fjölårets priser*). Att stjåla julgran är vanligt. 600.000 julgranar stjäls varje år (*uppgift från LRF*). Att stjåla plastgranar verkar inte vara något alternativ, åtminstone inte i någon större skala.

Levande gran eller plastgran, på Knutdagen den 13 januari kastas den ut, med eller utan julgransplundring. Och varför det och vem var Knut? Jo, Knut Lavard var en dansk prins, som troligen mördades år 1131 av sin kusin Magnus den starke, som var kung över de svenska götarna. Knut helgonförklarades av påven och hedrades därefter med festligheter på sin dödsdag 7 januari. I slutet av 1600-talet beslöt man att skjuta fram Knutsfestligheterna till tjugo dagar efter juldagen. Knutdagen hade tidigare alltid varit första vardagen efter jul och julen avslutades med trettondagen. Varför Knutsdagen fick flytta vet man inte. Kanske ville man gå tillbaka till hednatider och låta

julen räcka över den tid som midvinterblotet firades.

Seden med julgransplundring på tjugondag Knut kom först på 1870-talet och har ingenting med den danske prinsen att göra. Vill man kasta ut den barrande granen några

dagar tidigare, så kan man alltid hävda att så gjorde man förr och att den rätta Knutsdagen är 7 januari.

Inga Lisa Gustafsson

Bland tomtar och troll

År 1925 kom jag som tvååring till Smedby tillsammans med mina föräldrar. De hade fått anställning som ladugårdsfolk på Zakrissons gård.

vara något korsdrag som fått dörren att gå upp. Han gick därför tillbaka och tittade efter om något fönster ev. kunde stå öppet, men allting var som det skulle. Han gick ut

Smedby gård idag

Foto: Inga-Lisa Gustafsson

Den händelse jag här skall berätta om inträffade 1929 eller 1930 för jag hade ganska nyss börjat skolan. Att jag minns historien så väl beror på att far alltid på julaftnarna berättade den.

Far och mor hade varit i ladugården och gjort i ordning för julnatten. Man hade mjölkat, diskat och klarat av kvällssysslorna. Mor hade gått hem i förväg, det var mörkt och mycken snö.

När far hade gjort i ordning i ladugården gick också han ut för att gå hem. Han hade gått ungefär tio meter från ladugården, när han märkte att ladugårdsdörren åkte upp. Han vände om och undrade om det kunde

igen och stängde dörren ordentligt. När han gått tio meter igen så åker dörren upp på nytt. Detta upprepades tre gånger och då tänkte far att nu måste han gå in och kolla läget ordentligt. Och mycket riktigt får han se en höttapp liggande på vången. Han fick tag i en kvast och sopade ner höttappen i dyng-rännan, ställde tillbaka kvasten och gick ut igen. Han stängde dörren efter sig och nu hände ingenting.

Far går den lilla gångstigen till stugan ca. 150 meter bort. Han kommer in i stugan till mor, som hade gjort i ordning julaftnens kvällsvard. "Vad är det med dig?" säger mor. "Du ser så konstig ut!" "Jag hade en underlig

upplevelse i ladugården. Det var en kvarglömd hötapp på vången som spökade” och så berättade han om ladugårdsdörren, som gått upp tre gånger. ”När jag sopade bort hötappen fick jag se ett grånystan (tomten), som försvann borta vid ladugårdsväggen.” Då tänkte jag: ”Jasså, han har varit framme nu igen. Han tyckte väl att det inte skulle ligga någonting framme på vången och skräpa på julnatten. Nog är det konstigt att han skall gå här och syna på julafton”. ”Ja”, säger mor, ”han tyckte väl att det skulle vara snyggt till jul.”

Den här berättelsen fick mig intresserad av tomtar, troll, gråtyg och allt vad dom kallas.

När jag senare läste Tomten av Viktor Rydberg så fastnade fars upplevelser allt starkare i mitt minne. Det var upplevelser som låter som en saga, men det kunde kanske bero på att man var utarbetad eller tänkte på andra väsen. På den tiden var ju spökhistorier ofta förekommande.

När far sa: ”Nu har han varit framme igen” så kommer jag ihåg en annan händelse han berättade om. Han hade ont i ryggen ibland och hade svårt att ta sig stegvägen upp på höskullen för att riva ner hö till kreaturen. Då var det givetvis extra tungt i jobbet. Vid det här tillfället hade han varit uppe på skullen och tagit ner hö, men det visade sig vara för lite när han lagt ut till korna. Han var på väg att gå upp på skullen igen, när det kommer ett stort fång med hö nerdimpande från skullen. Han blev något fundersam, men han tänkte att det har väl rasat ner från bingen. Han fördelade höfånget, men det fattades ännu till några kor så han var på väg till stegen när ännu ett fång kom farande och likaså en tredje gång och då tänkte han för sig själv: ”Nu är dom här och hjälper mig.”

Ja, allt detta berättade han också för mor och mig och visst tyckte vi att det var ganska konstigt, men det var bakgrunden till fars uttryck: ”Nu har han varit framme igen”. Att de

verkligen hjälpte far att hålla ordning i ladugården förstår man.

Med dessa tankar i bakhuvudet brukar jag ibland vandra på de gamla ladugårdsmurarna vid Gunnes gård med trolltallarna omkring. Då undrar jag, vart tog de vägen, de små, finns de kvar i trakten? Var befinner de sig i så fall? Jag har inte hört talas om att någon skulle ha sett eller hört någonting om dem. Kanske har de flyttat till Gunnes gård. Jag har funderat på att ligga över i gården en natt för att få visshet. Det finns ju möjligheter att få göra detta numera. Om det blir så att jag får kontakt med de små så skall jag återkomma med en rapport.

Det står naturligtvis var och en fritt att bedöma sanningshalten i min berättelse, men att jag berättat som min far gjorde, den saken är klar.

Själv fick jag ju ingen direktkontakt med de små, kanhända för att jag inte gick i min fars fotspår och blev statare.

Erik Karlsson, 1991

Gör som Sigge,
anmäl dig till grötfesten

När björnen skulle fiska

Räven satt i en backe och åt fisk. Björnen kom lufsande. Han tittade snålt på fisken och frågade: "Hur får du sådant?" "Jag metar", svarade räven. "Hur går det till?" frågade björnen. "Det skall jag visa dig, Nalle," sa räven.

sprang och gömde sig under en stor kullfallen gran. Men björnen högg tag i en av rävens fötter, som stack ut. Då skrek Mickel: "Ha, ha, ha, nu tog han roten och trodde han tog foten".

Då släppte björnen rävens fot och grep

Så gick räven med björnen ner till Fysingen. Sjön var frusen, men där fanns en vak.

"Sätt dig nu där över vaken och låt svansen hänga ner!" sade räven. "Sitt där hela natten. När det blir morgon kan du dra upp svansen. Då har nog någon fisk nappat."

Björnen gjorde så. Men på morgonen hade svansen frusit fast. Då björnen ryckte, blev den sittande kvar i isen.

Allt sedan dess har björnen ingen svans, utom en liten, liten stump, som blev kvar.

När björnen skulle hämnas på räven

Björnen var vred på Mickel räven, för att denne narrat honom med fisket. Så fick han en dag se rävens röda svans uppe i en backe.

"Nu ska jag allt ge igen, du Mickel", skrek han. Och så rusade han efter honom. Mickel

tag i en rot strax bredvid. Räven kröp genast ut på andra sidan om granen och kilade in i sin lya. Där kunde inte Nalle få tag i honom.

Björnen har fortfarande kort svans och undviker helst att träffa illistiga räven.

De två ovanstående historierna återfinns i ett kartotek på Nordiska Muséets folklora-avdelning som berättelser från Västmanland. Förmodligen finns liknande i flera landskap - därför får björnen här doppa svansen i Fysingen. Dessutom finns historierna att läsa i "Sörgården" av Anna Maria Roos 1936. Sörgården var en läsebok för första skolåret i serien "läseböcker för Sveriges barndoms-skolor".

Red.

Onämnbart

På den gamla goda tiden och ännu litet längre tillbaka använde inte kvinnor byxor (*bår menas underbenkläder*). Byxan kom i slutet av 1800-talet, men något genomslag hade den inte förrän in på 1900-talet. Byxorna var öppna i grenen, senare öppna bak, knäppta med knapp eller öppna i båda sidor, knäppta med knapp. Exempel finns på hembygdsgården. Modeller med öppen gren kallades "korsdrag" eller "öppenbyxor". I benslutet hade man virkad spets och knytband.

Innan byxan kom till allmän användning hade man kjol på kjol. Underst hade man särken och utanpå den bar man en kortare understubb, ofta av lärft och sedan så många underkjolar som man tyckte. I vissa trakter sades kvinnorna ha lika många kjolar på sig som det fanns blad i Sions sånger. Vintertid användes vadderade understubbar. Det fanns också virkade underkjolar av ylle. Man sov i särk och understubb.

Om man bläddrar i Åhlén & Holms jubileumskatalog 1910 ser man att nu finns fabriksstillverkade "damkalsonger" att skicka efter. Ungefär hälften är av "öppen modell", den andra hälften kallas slutna. Modellerna är likadana som förut med ben som går till knäna fast med resårband i stället för knytband och materialet är oftast trikå, men det finns också damkalsonger av röd flanell, garnerade med spetsar. En del är s.k. reformunderkläder av dr. Lahmans system, synnerligen starka. "Vanlig storlek" anges för de flesta, men någon modell finns även i extra stora storlekar.

Några massproducerade särkar finns inte att köpa i priskuranten. Förmodligen är de ersatta av "damtröjor av trikå, vanlig storlek, trefligt utstyrd med spetsar." Om det är tröjor efter dr. Lahmans system, är de något dyrare än andra. Den dyraste damtröjan är gjord av finaste Jägerkamgarn, har långa ärmar och är försedd med spetsar. Priset är två kronor och åttiofem öre.

Extra prisbilliga
damkalsonger.

Se och
jämför!

Pr par
Kronor

2.20

Damkalsonger N:o 7908,
av trikå i yllestation, jägerfärg.
Resårstickade knän. God, krymp-
fri kvalitet. Slutna. Pr par 2.20

Annons ur Oscar Ahrens katalog 1922

Åhlén & Holm har även underkjolar till avsalu, t.ex. n:o 4943, "af tjockt och präktigt garn, resårstickad, grå med kulörta tvärränder nedtill. Tjock och varm vinterkvalité". Fortfarande hade man underkjol för värmens skull, t.ex. av ylletrikå med bomullsinsida eller av enbart ylle. Det finns också flera modeller av cheviot, samt tunnare av satin, med spetsar, band och volanger.

En sida i katalogen upptas av reformliv och snörliv, som expedieras i storlekar efter midjemått. De finns med spetsar, planchetter och garneringar. Livstycken och snörliv är ålderdomliga plagg, som delvis kan hänföras till folkdräkter, en ärmlös fruntimmersväst som bars närmast särk eller linne, nu omvandlat till underplagg. Ett första försök att reformera kvinnokroppen, följt av många fler.

Damkalsonger av idag är ett helt annat kapitel.

Inga Lisa Gustafsson

Vågrätt

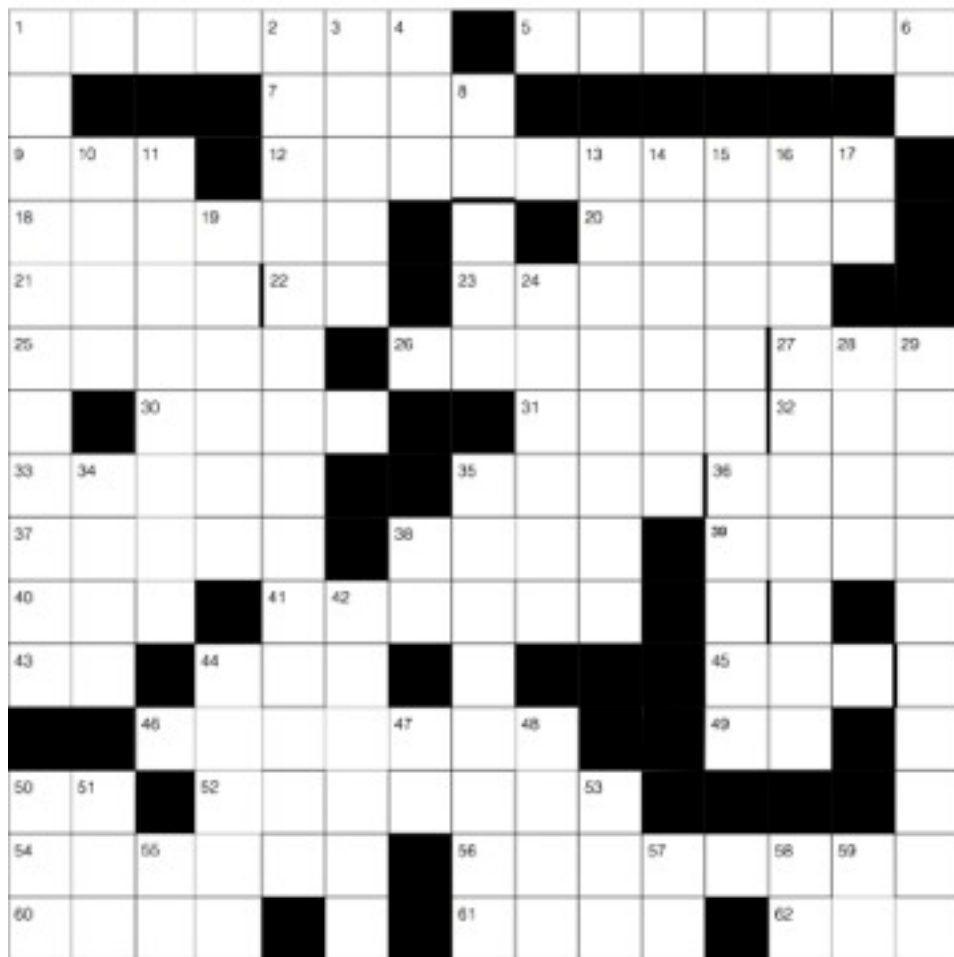
1. Optimuslyktan fordrar en sådan för att fungera.
5. Den sist rivna villan på Centralvägen hette så.
7. Solosång
9. Fatimas make
12. De flesta äldre har gått en sådan.
18. Tipsa
20. Framåtanda
21. Saktmodig
22. Erbium
23. En var salig
25. Förbarmat sig över
26. Mässing
27. Brist
30. Hjuldell
31. Vaxa
32. Gatt
33. M.
35. Gotländskt spel
36. Kan man vara ett vassare.
37. Jämtlands president
38. Kan man rita i taket.
39. Populärt amerikanskt mansnamn
40. Ämabel
41. Asienflod
43. Tidigare Radiotjänst
44. Korsordsriddare?
45. Stort, svenskt företag
46. Medlem i Väsby Kanotklubb kan väl kallas så?
49. Ej roligt att gå i.
50. Utan det stod mycket still.
52. Vill man vinna ibland.
54. Kampidrott
56. Var Ryssland tidigare ett.
60. Kastas i sjön?
61. Stoff
62. Lite sliskig

Lodrätt

1. Så låg många barn förr.
2. Befälet gick till mässen, de meniga till. . . . .
3. Abbot
4. Gnaget
6. Tillhåll
8. Kana
10. Tumult
11. Mohawker
13. Pilbåge
14. Planhyvel
15. Slumpmässig
16. Vanlig i bl.a. kommunalpolitiken
17. Manlig förkortning
19. Sinnen
23. Grundton
24. Vara utan
28. Vinterkung
29. Snart
34. Kanske gamla original
35. Konterfej
38. Kooperativa Förbundet
42. Miraklet
44. Balkong
47. 100 kvm
48. Överens
50. Köttsaft
51. Sågs vara glad
53. Kondor
55. Den berömda barkbåten
58. Ibland bra att ha i magen
59. Sladd

Julkorsord 2014

Konstruktör: Lennart Hedlund
 Lösningen insändes senast 31 december
 till: Hembygden, Box 40
 194 21 Upplands Väsby
 Märk kuvertet ”JULKORSORD -2014”

Vinnare korsordet 3 - 2014
 Monika Svahn Ivalo
 Sten Larsson
 Ulla och Leif Tapper

Lösning till korsord 3 - 2014

Hyr lokal med atmosfär

Upplands Väsby Hembygdsförening erbjuder Nedre Runbys LADUGÅRD till konferenser, årsmöten, kurser, minnesstunder och liknande.

Hyresansvarig ska vara lägst 30 år

LADUGÅRDEN är en handikappvänlig lokal med plats för upp till 50 personer. Tillgång till kök med utrustning för enklare tillagning av förtäring.

Diskmaskin finns ej.

LADUGÅRDEN ligger på bekvämt avstånd från Upplands Väsby pendeltågsstation

Det finns en stor parkeringsplats i anslutning till pendeltågen och närhet till ladugården. Buss 562 från pendeltågsstationens västra sida med hållplats 150 meter från ladugården.

Uthyrning

Ingegerd Peterson 08 - 590 347 76

Telefontid mån - fre 09.00 - 16.00

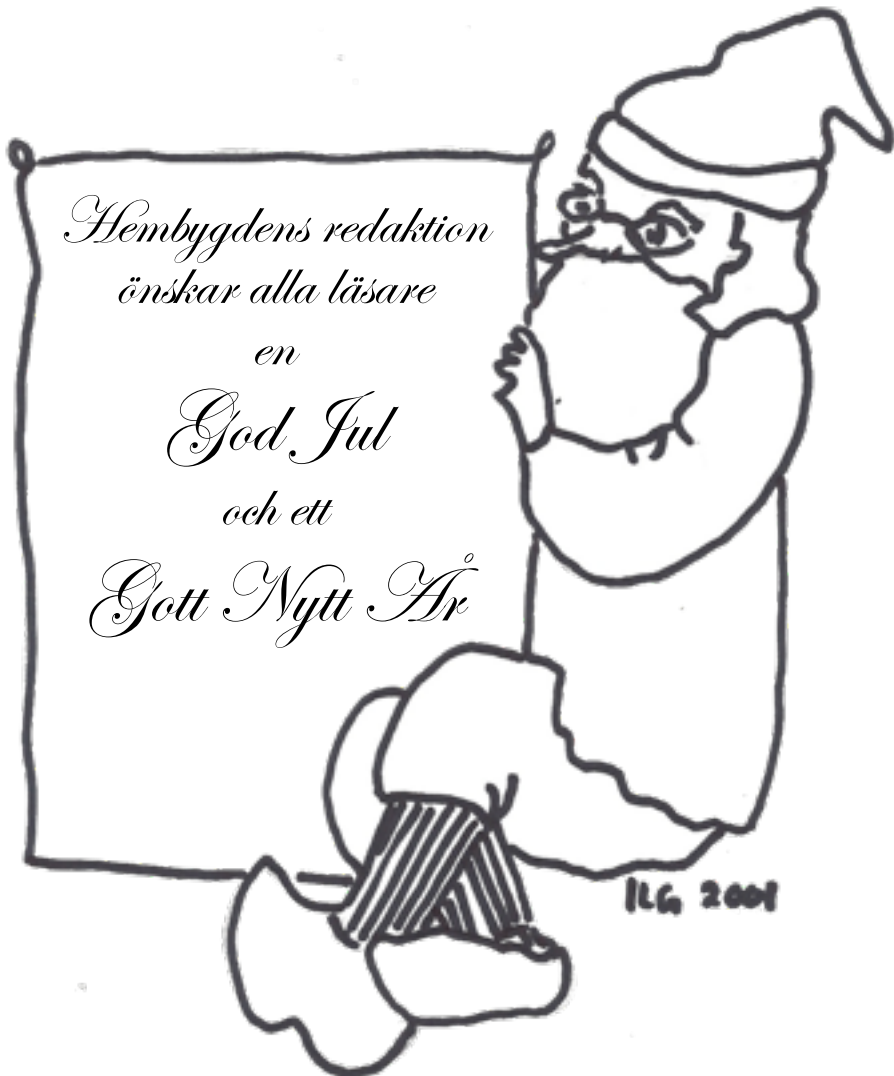
Adressändringar

Det är viktigt att lämna adressändring för att erhålla alla nummer av vårt medlemsblad.

Varje exemplar av medlemsbladet som kommer i retur och får skickas ut ytterligare en gång med rätt adress, belastar föreningen med extra porto-

kostnader, varför vi, som vi tidigare påtalat, inte gör några ytterligare utskick.

Givetvis finns tidningen att hämta på Hembygdsgården till exempel vid de arrangemang som hålls på Hembygdsgården och under tiden då sommarcaféerna pågår söndagar kl 13.00 - 16.00.

*Hembygdens redaktion
önskar alla läsare
en
God Jul
och ett
Gott Nytt År*

116 2001

Upplands Väsby Hembygdsförening

STYRELSE 2014- 2015

Kjerstin Björkman, ordförande
Klas Lundkvist, vice ordförande
Inger Nyström, kassör
Barbro Fredriksson, sekreterare
Ingegerd Peterson, ledamot
Susanne Bergman, ledamot
Kurt Norlin, ledamot

Telefon

590 320 82
508 317 12
590 820 93
590 339 86
590 347 76
590 858 84
590 338 38

ERSÄTTARE

Berit Östman
Gunilla André
Gun-Britt Welander
Roland Storm
Kjell Ehrnholm
Ulla Ekengren

590 820 46
590 338 34
590 843 19
070 7292760
590 343 62
076 309 15 32

MEDLEMSBLADET HEMBYGDEN

Inga Lisa Gustafsson

590 336 42

REVISORER

Ordinarie
Göran Sandberg
Mats Lejdeby

Ersättare
Anette Ernholm
Börje Thörn

VALBEREDNING

Vanja Edwinson, sammankallande
Kerstin Kéry

590 344 66

———— Besök oss också på: www.upplandsvasbyhembygdsforening.se ————

Box 40, 194 21
Upplands Väsby

Besöksadress
Hagvägen 2/Pukslagargatan

E-post

info.uvhbf@gmail.com

Plusgirokonto

29 81 91-8

Årsavgift (2015)

150 :-